

6. Závěr

Mussolini a jeho propagandisté tvrdili, že fašistický korporativní stát vlastně překonal jak kapitalismus s jeho extrémním liberalismem, tak socialismus. Zastánci korporativních teorií, jakým byl například Giuseppe Bottai, který byl po jistou dobu ministrem korporací, museli přiznat, že v praxi se vše odehrávalo jinak.

Ve fašistické Itálii existoval zřetelný rozdíl mezi teorií korporativismu a reálnou hospodářskou politikou. Korporativní stát byl v podstatě jen politickým heslem, v praxi byl korporativismus pouhým nástrojem, pomocí něhož fašistická strana kontrovala hlavní ekonomické zájmy. Organizace dělnických tříd byly rozbity a soukromé podnikání bylo vystaveno zastrahování. Růst státu v období korporativismu byl obrovský. Strana, milice a korporace poskytovaly až sto tisíc míst pro organizátory a tajemníky.

Korespondent londýnského *The Economist* v roce 1935 napsal, že korporativní systém nenabízí nic nového, že představuje pouze protekcionismus.¹⁷⁷

Růst státních a stranických úředníků způsobil nárůst korupce, která Mussoliniho režim proslavila. Přesto byl stát vystaven tlaku nejsilnějších a nejvlivnějších hospodářských skupin a uskupení, které si ho podmanily. Korporace byly závislé na velkém průmyslu. Monopoly chtěly umlčet všechny požadavky dělnických protestů i vykonávat tlak na stát v zájmu posílení vlastních pozic. Zbytky odporu, na které mohly narazit ze strany byrokracie a státní správy, se v atmosféře všeobecné korupce daly snadno obejít.¹⁷⁸

Nejdůležitější závěr, plynoucí z analýzy fašistických názorů na korporativismus, je, že z něj nic nelze použít pro strukturu současné liberálně demokratické společnosti. Ve skutečnosti byl italský korporativismus založen na prázdných frázích, které sloužily k vytvoření dojmu, že Mussoliniho vláda nestojí pouze na síle. V počátcích své vlády do roku 1925 neměl Mussolini žádnou doktrínu, ale po Matteottiho vraždě a krveprolití se květnatá mluva a korporativismus staly zástěrkou pro řešení tohoto problému. V korporativistické rétorice našel režim úspěšnou taktiku, jak spojit domácí podporu

¹⁷⁷ O'Sullivan, N.: *Fašismus*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2002, s. 134

¹⁷⁸ Procacci, G.: *Dějiny Itálie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2004, s. 346

a získat si i mezinárodní uznání. Na domácí frontě poskytoval korporativismus prostředek k tomu, aby se sjednotily čtyři různé a potenciálně neslučitelné skupiny: nacionalisté, syndikalisté, katoličtí intelektuálové a technokraticky zaměření fašisté.¹⁷⁹

Na mezinárodní úrovni byla tato rétorika úspěšná v tom, že dodala režimu nádech intelektuální úctyhodnosti, která se hodila pro propagandu v zahraničí. Důkazem toho je i to, že i dnes se někteří badatelé domnívají, že Mussolini našel v korporativismu recept na dosažení sociální harmonie.

¹⁷⁹ O'Sullivan, N.: Fašismus. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2002, s. 134-135